

Öka antalet barn till förskolan

Slutrapport av uppsökande
arbete i Skäggetorp, Berga
och Ryd.

*“Äta äpple och leka i
parken kan vi göra själva!”*

Slutrapport
december 2021

Linköping
Där idéer blir verklighet

Innehållsförteckning

1. Sammanfattning	3
2. Bakgrund och syfte	4
2.1. Beskrivning av områden	5
2.2. Frågeställning	6
3. Metod och datainsamling	7
3.1. Avgränsningar	8
4. Resultat	9
Vad ligger till grund för ett lägre deltagande i förskolan i områdena Skäggetorp, Berga och Ryd jämfört med genomsnittet i kommunen?	9
4.1. Informanter	9
4.2. Information till vårdnadshavare	9
4.3. Föreställningar om förskolan	10
4.4. Ansökningsprocessen	11
4.5. Mötet med förskolan	12
4.5.1. Inskolning/Den första tiden på förskolan	12
4.5.2. Avbrott/Frånvaro	13
Vilka insatser görs idag för vårdnadshavares möjlighet att ta ett informerat beslut angående deltagande i förskola?	14
4.6. Professionen	14
4.7. Information till vårdnadshavare	14
4.8. Ansökningsprocessen	15
4.8.1. Svårigheter med ansökningsprocessen	15
4.9. Vägar in i förskolan - Öppna förskolan	16
4.10. Mötet med förskolan	17
4.10.1. Den första tiden på förskolan	17
4.10.2. Allmän förskola	17
4.10.3. Avbrott/Frånvaro	17
5. Utvecklingsarbete inom förskolan	18
5.1. Närvarofrämjande arbete	18
5.2. Språkutvecklande projekt	18
6. Sammanfattande analys och förslag på åtgärder	19
6.1. Information till vårdnadshavare	19
6.2. Ansökningsprocessen	20
6.3. Förskola vs. hemmet	20

7. Rekommendationer för fortsatt arbete	22
7.1. Uppsökande arbete	22
7.2. Vidare studier	22
8. Avslutande ord	23
9. Referenser	24
10. Bilagor	25
10.1. Bilaga 1 - Begreppsförklaring	25
10.2. Bilaga 2 - Inbjudan	26
10.3. Bilaga 3 - Poster	27
10.4. Bilaga 4 - Intervjuguide grupp	28
10.5. Bilaga 5 - Intervjuguide individuell	29

1. Sammanfattning

Slutrapporten sammanfattar det uppsökande arbete som under rubriken "Öka antalet barn till förskolan" pågått september-november 2021. I den här rapporten har vi kartlagt tre stadsdelar i Linköping på uppdrag av Linköpings kommun. För att öka antalet barn till förskolan har föräldrar vars barn inte har förskoleplats intervjuats. Även professionen har intervjuats för att ta reda på vilka insatser som redan görs.

I kartläggningen framgår att samtliga informanter minst en gång fått information om förskolan och att de är nöjda med information de fått. Trots detta väljer flera vårdnadshavare att inte påbörja, eller att avbryta förskolan. En anledning kan vara att det är många aktörer som informerar om och talar för förskolan vilket kan förvirra. I samtal med professionen framgår även att informationen som delges vårdnadshavarna inte är likvärdig. En ytterligare orsak kan vara att den information som ges inte upplevs som relevant eller anpassad till det individuella behovet. Trots förskolans mål att vara skolförberedande uppger flertalet vårdnadshavare att de ser skolan som den plats där barnet först inhämtar kunskaper och lär sig språk. Information som vårdnadshavare får beskriver heller inte förskolan som skolförberedande.

Av de vårdnadshavare som nyttjat förskola men valt att avbryta den är hemmavarande syskon, utlandsvistelse och missnöje med förskolan anledningar som nämns.

I flertalet beskrivningar framgår att barnet hemma har det lika bra eller bättre än i förskolan. Av det som av informanterna beskrivs som centralt i förskolan: antal vuxna per barn, hygien, samspel och språkträning, upplever sig familjen kunna erbjuda samma stimulans men utan stress av hämtning/lämning, sjukdomar, smuts och långa, kalla utevistelser. En grupp som är angelägen att uppmärksamma och samverka kring är barn med sjukdomar/funktionshinder. Sett till studiens omfång är andelen oplacerade särskilt hög i den här gruppen. Samma barn uteblir även från annat erbjudet stöd trots att behovet är stort. Vidare framgår det i studien att vårdnadshavare som helt saknar erfarenhet av förskola kräver mer resurser. Detta är även en grupp som öppna förskolan har svårt att nå. Då öppna förskolan ska fungera som en brygga in i förskolan är det viktigt att se över nya sätt att nå ut till dessa familjer.

Utifrån vårdnadshavares berättelser och samtal med professionen har förslag på åtgärder tagits fram. Mest angeläget är att erbjuda relevant och likvärdig information om förskolan som finns tillgänglig för professionen såväl som vårdnadshavare. Det är också av yttersta vikt att se över främjande insatser samt rutiner för uppföljning för barn vars förskoleplats sägs upp.

Det uppsökande arbetet har varit en utmaning under tider av pandemi, nedstängning och särskilda händelser. Det är dock viktigt att det uppsökande arbetet får fortsätta. De barn som står längst från förskolan kräver individuella lösningar och det är i personliga möten och förtroendefulla samtal vi hittar vägar in till förskolan.

Då det saknas tidigare undersökningar där vårdnadshavare fått ge sin bild av varför man väljer bort förskola hoppas vi att den här studien kan fungera som ett underlag för fortsatt utvecklingsarbete och vidare studier.

2. Bakgrund och syfte

I Linköping är det färre barn som går i förskola i socialt utsatta områden som Berga, Skäggetorp och Ryd jämfört med kommungenomsnittet (tabell 1). I områdena har andelen oplacerade barn dessutom ökat i jämförelse med föregående år (tabell 2). Samtidigt är andelen utrikesfödda som inte har svenska som modersmål hög i dessa områden (Linköpings statistikstudio). Andelen barn som är utrikesfödda, har utländsk bakgrund eller har föräldrar med låga inkomster deltar till mindre del i förskola än inrikes födda barn i Linköping och resten av Sverige (Statistiska centralbyrån 2019, Skolverket 2020). Då förskolan, precis som skolan, har ett kompensatoriskt uppdrag är det av vikt att antalet barn till förskolan ökar. Forskning visar att de barn som deltar i förskolans undervisning utvecklar bättre språkliga färdigheter samt når högre kunskapsresultat i skolan (Folkhälsomyndigheten 2017 s.18). Folkhälsomyndigheten visar även att barn som gått i förskola också har bättre matematiska färdigheter och bättre psykisk hälsa jämfört med de som inte gått i förskolan (Folkhälsomyndigheten 2017 s.18). I vuxen ålder ser man att deltagande i förskola ger bättre förutsättningar för högre inkomst, utbildning och sysselsättningsgrad (Ibid). Det betyder eventuellt att det framförallt är barn som skulle gynnas mest av förskoleverksamhet som deltar minst.

Tabell 1 - Antal och andel barn, 3-5 år, i de socialt utsatta delarna av Skäggetorp, Berga, Ryd samt i Linköping totalt som saknar placering i förskola.

	Antal			Andel		
	Flicka	Pojke	Totalt	Flicka	Pojke	Totalt
Skäggetorp	12	19	31	5%	8%	7%
Berga	13	8	21	9%	6%	8%
Ryd	6	15	21	5%	13%	9%
Linköping totalt	74	98	172	3%	3%	3%

Statistik hämtad från Linköpings kommun.

Tabell 2 - Antal barn boende och andel barn ej inskrivna i barnomsorg i de socialt utsatta delarna av Skäggetorp, Berga och Ryd samt totalt i Linköping. Jämförelse år 2021 och 2022.

Ålder 3-5	nov-20		nov-21	
	Antal barn boende	Andel barn EJ inskrivna i BO	Antal barn boende	Andel barn EJ inskrivna i BO
Berga	263	6%	267	9%
Ryd	225	6%	228	9%
Skäggetorp	476	6%	473	7%
Linköping totalt	5636	3%	5506	3%

Statistik hämtad från Linköpings kommun.

Statistik förs över antalet barn som är inskrivna i förskolan, men likt andra kommuner saknas kartläggning och kunskap om varför deltagandet är lägre i vissa stadsdelar än i andra. I SOU 2020:67 "Förskola för alla barn - en språkutveckling i svenska", framgår exempelvis att man inte hittat någon svensk studie som arbetat uppsökande för att kartlägga orsaker till varför man valt bort förskola (SOU 2020:67 s.108). I samma betänkande står att kommuner ska arbeta uppsökande för att öka antalet barn i förskolan. Den första kontakten ska tas inför det år då barnet fyller tre år och fram till att barnet fyller fem år. Informationen ska anpassas utifrån vårdnadshavares behov. Den ska kunna ges på olika språk, både muntligt och skriftligt. Man betonar också vikten av att kunna erbjuda personliga möten, särskilt för nyanlända vårdnadshavare med liten erfarenhet av förskola. Vårdnadshavare ska informeras om rätten till förskola, ansökningsprocess samt förskolans aktiviteter, värdegrund och pedagogiska uppdrag (SOU:67 s.132).

Linköpings kommun har i syfte att ta fram åtgärder för att öka antalet barn i förskolan valt att kartlägga orsaker till varför förskolan väljs bort. Då andelen barn i förskola är något lägre i områdena Berga, Skäggetorp och Ryd än genomsnittet i kommunen kommer den uppsökande verksamheten initialt att ske där.

2.1. Beskrivningar av områden

Samtliga tre stadsdelar som kartläggs i rapporten räknas som socialt utsatta områden. I stadsdelarna ligger inkomstnivåerna lägre än genomsnittet i Linköping och antal boende som är födda utomlands eller är utrikesfödda är högre än genomsnittet (Linköpings statistikstudio).

Berga ligger i södra delen av Linköping och har stora sammanhängande grönområden. Antal boende i området ökar och i statistik framgår att det år 2020 bodde 7142 personer där. I Berga, precis som Ryd finns en variation av upplåtelseformer (ägar-, bostads- och hyresrätt). Inkomst varierar stort utifrån upplåtelseform (ibid).

Ryd är en förortsstadsdel i västra delen av Linköping. Den består av tre avgränsade områden, Rydskogen i öster, ett småhusområde i nordvästra delen och ett större område med flerbostadshus och stadsdelscentrum i den sydvästra delen. Antal boende i området var år 2020 9327 personer. Området präglas av en stor in- och utflyttning, särskilt inom åldersgruppen 19-30 år, och har lägre inkomstnivåer än övriga två kartlagda områden (ibid). En förklaring till detta skulle kunna vara att andelen studenter och personer med koppling till universitetet i området är stor.

Skäggetorp är en förortsstadsdel i nordvästra delen av staden. Stadsdelen har jämfört med andra stadsdelar liten tillgång till natur och grönområden men har gott om lekplatser och bollplaner. År 2020 bodde det i Skäggetorp 10 211 personer. Av de tre områdena har Skäggetorp högst andel boende som är födda utomlands eller är utrikesfödda, år 2020 var siffran 57,7% (ibid).

2.2. Frågeställning

Kartläggningen utgår ifrån en bred frågeställning för att kunna ge en övergripande bild som kan ligga till grund för fortsatt uppsökande arbete. För att kunna ge förslag på eventuella åtgärder har det även valts att undersöka vilka insatser som redan finns tillgängliga för vårdnadshavare.

Frågeställning:

- Vad ligger till grund för ett lägre deltagande i förskolan i områdena Skäggetorp, Berga och Ryd jämfört med genomsnittet i kommunen?
- Vilka insatser görs idag för vårdnadshavares möjlighet att ta ett informerat beslut angående deltagande i förskola?

3. Metod och datainsamling

Data har samlats in genom samtal och intervjuer med vårdnadshavare, både enskilt och i grupp. Listor med kontaktuppgifter till vårdnadshavare har tagits fram med hjälp av systemförvaltare och systemen ITstöd Extens och Skatteverkets folkbokföringsuppgifter samt genom kontakter med aktörer som arbetar nära målgruppen, exempelvis brobyggare (bilaga 1) och processtödjare (bilaga 1). Oplacerade barn i de olika områdena har identifierats med hjälp av ett områdes-ID som är kopplat till tillhörande skola.

I de fall aktuella telefonnummer funnits tillgängliga har direktkontakt tagits med vårdnadshavarna. De med aktuella uppgifter har vid något tillfälle varit inne i systemet för att ansöka om barnomsorg. Sammanlagt har 18 vårdnadshavare med oplacerade barn från listorna deltagit i undersökningen. Fjorton intervjuer har genomförts via telefon eller videomöte utifrån informantens önskemål och resten genomfördes genom fysiskt möte på allmän plats som öppen förskola.

Där telefonnummer saknats har inbjudan (bilaga 2) till samtal skickats ut till familjerna per post, varav ett fåtal deltog i studien. En poster (bilaga 3) har även satts upp på öppna förskolor och skickats ut till olika aktörer för bjuda in till samtal. Postern har inte gett någon utdelning.

Utöver uppsökande verksamhet utifrån kontaktlistor har även verksamheter som samlar föräldralediga vårdnadshavare besökts. Många verksamheter befann sig fortfarande i ett uppstartsskede efter pandemin och har därför haft färre deltagare än vanligt.

Verksamheterna som besökts var öppna förskolor, studieförbund, svenska kyrkan och verksamhet för språkträning. Under besöken har informanter i några fall intervjuats i grupp. Grupperna bestod av totalt fjorton föräldrar som har, eller tidigare har haft barn på förskola. De har svarat på semi-strukturerade frågor om hur de upplevt ansökningsprocessen, första tiden i förskolan och bemötandet där. De har även beskrivit vad de anser utmärker en god förskola (bilaga 4). De individuella intervjuerna har också till varit semi-strukturerade och har till större delen utgått från en intervjuguide (bilaga 5) med frågor om ansökningsprocess, information till vårdnadshavare, grad av erfarenhet av förskola samt inställning till och föreställningar om förskola.

Valet av semi-strukturerade intervjuer har gjorts i syfte att ge informanten frihet att utforma sina svar på eget sätt (Bryman 2004 s. 301). Ordningen på frågorna har heller inte behövt vara bestämd vilket gett intervjuerna en mer samtalsliknande form. De frågor som ställts har till större del varit öppna för att minska risken att leda informanten i någon riktning. Öppna frågor ger även informanten frihet att svara med egna ord vilket kan öppna upp mer spontana svar enligt Bryman (Bryman 2004 s. 158). Språkstöd har använts vid behov.

Vidare har yrkesgrupper som förskollärare på öppna förskolor, processtödjare, brobyggare, socialsekreterare, BVC-sköterskor, logoped, stadsdelsutvecklare, förskolerektorer och rektor på särskola bidragit med kontakter, erfarenheter, förslag på förändringar och framgångsrika exempel i samtal med författaren.

Samtliga samtal och intervjuer har sammanfattats skriftligt i anslutning till utförandet.

3.1. Avgränsningar

Den uppsökande verksamheten har begränsats till föräldrar med barn födda 2017-2019 då målgruppen står närmast skolstart och har rätt till allmän avgiftsfri förskola. Undersökningen är också, som nämndes inledningsvis, begränsad till de socialt utsatta delarna av områdena Berga, Skäggetorp och Ryd.

Det har också framgått att barn befinner sig utomlands eller under tiden det uppsökande arbetet pågått även sökt eller fått förskoleplats, de har då exkluderats från kartläggningen. I de fall en förskoleplats precis avslutats har ingen kontakt tagits då familjen kan antas ha flyttat eller är i ett skifte mellan förskolor.

Asylsökande barn inte är kopplade till något område då de inte är folkbokförda. De finns alltså inte representerade i studien.

4. Resultat

Vad ligger till grund för ett lägre deltagande i förskolan i områdena Skäggetorp, Berga och Ryd jämfört med genomsnittet i kommunen?

4.1. Informanter

Av de 18 informanter med oplacerade barn har 100% utrikes bakgrund eller är födda utomlands. Sex av informanterna är pappor medan tolv är mammor. Av dessa har fjorton två barn eller fler, medan fyra enbart har ett barn.

Av de fjorton informanter som intervjuades i grupp var fyra inrikes födda. En informant är pappa medan övriga tretton är mammor. Samtliga har två barn eller fler.

Totalt har 32 informanter intervjuats.

4.2. Information till vårdnadshavare

Samtliga informanter har vid något tillfälle blivit informerad om förskolan. Majoriteten var också nöjda med informationen de fått och uppger att de gjort ett informerat val utifrån den.

De flesta informanter uppger att de fått information på sitt starkaste språk, både muntligt och skriftligt. Många uppger att man föredrar att få både muntlig och skriftlig information. Den skriftliga informationen upplevs vara bra att ta med hem.

Informationen har delgivits av processtödjare, brobyggare, BVC, öppen förskola, förskola, skola och mottagningsenhet (bilaga 1). Många informanter uppger att de blivit ombedda att ansöka om förskola vid flera tillfällen.

På frågan om vilken information man fått svarar informanterna att man fått kännedom om förskolans aktiviteter, pedagogiska uppdrag, regler och rutiner. Inga av de tillfrågade uppger att de uppfattat förskolan som skolförberedande. För att sammanfatta ovanstående:

- Informanterna är nöjda med informationen de fått.
- Informanterna uppger att de utifrån informationen gjort ett informerat val.
- Informationen har givits på flera språk samt varit både muntlig och skriftlig.
- Ingen informant har uppfattat förskolan som skolförberedande.

4.3. Föreställningar om förskolan

“Jag har läst mycket om anknytning och det är bäst för barnet att vara nära sin mamma och pappa under de första åren.”

“Om jag ändå är hemma, varför ska mitt barn inte vara det?”

“I mitt hemland är förskolan mer lik skolan. Jag tycker att man ska ta bort förskoleklass och låta barnen börja i ettan direkt istället.”

“Jag förstår inte hur ni kan vara borta så mycket från era barn? Kanske är det för att ni själva gått i förskola som barn och vet hur det känns?”

“Jag fick höra något så bra på BVC! Det är viktigt att vi pratar modersmålet hemma. Det är viktigt att barnet får ett utvecklat språk. Sen kan han lära sig svenska i skolan.”

“I min by fanns inga förskolor. I staden fanns det men inte där jag bodde.”

Några informanter uttrycker att de helt saknar eller har väldigt liten erfarenhet av förskola. En informant berättar att det i hennes by inte fanns några förskolor, men att de existerade i storstäderna. Informanten berättar vidare att hon inte kan förstå hur föräldrar som har barn i förskola kan vara borta så mycket från sina barn.

De flesta informanter beskriver förskolan som viktig för samspel, lek och utveckling. Många uttrycker samtidigt att barnet, när det är litet, mår bäst av att vara med sin mamma, pappa eller annan släkting. Ofta finns också andra syskon i familjen så att barnet får möjlighet till lek och samspel i hemmet. En informant upplever sin uppfattning bekräftad när en BVC-sköterska uppgett det väsentligt att föräldrarna talar modersmålet hemma och betonat att det är viktigt att ha ett väl utvecklat förstaspråk. Informanten menar nu att barnet ska vara hemma fram till skolstart för att lära sig modersmålet och sedan i förskoleklass börja träna svenska språket.

Sett till underlaget har en relativt stor andel av informanterna barn med sjukdom eller funktionshinder och beskriver att de känner sitt barns behov bäst och därför vill vara hemma med sitt barn. En informant uppger att det barnet lider av är ärftligt och att man därför vet bäst hur det ska hanteras. Flera uppger att man dessutom är flera vuxna i hemmet som finns nära barnet.

Flera uppger att de tycker att barn på förskola ofta verkar vara ute när det är kallt och därför lätt blir sjuka. Även bristande hygien lyfts vid flertalet gånger. Flera uppger att barnen, när de är små, inte förstår att man ska sköta hygien och att det blir svårt att hålla efter på en förskola.

Flera informanter vill att barnet ska vara moget för förskolan samt klara enkla uppgifter som att tvätta sig, äta och klä på sig själv innan barnet börjar förskola. Några informanter berättar att det fungerar så i hemlandet medan andra förklarar att det är för barnets bästa. Flera informanter upplever inte heller sitt barn som moget för att klara sig på förskolan, man uttrycker att barn har olika personligheter och att det är viktigt att ta hänsyn till.

Några av de informanter som har erfarenhet av förskola i andra länder uppger att förskolan i hemlandet är mer skollik och därför upplevs som mer relevant för barnet.

På frågan vad man anser viktigt när och om man söker förskola är lyhörd och professionell personal, renlighet/hygien samt närhet till hemmet. För att sammanfatta ovanstående:

- Familjen beskrivs som ett lika bra eller bättre alternativ till förskolan.
- Föreställningar om språkinlärning påverkar beslutet om förskola.
- Barn med sjukdom och funktionshinder upplevs få bättre stöd i hemmet än i förskolan.
- Kyla och utevistelse upplevs ha dålig inverkan på hälsan.
- Förväntad brist på hygien och renlighet på förskola påverkar beslut om förskola.
- För barnets bästa/enligt riktlinjer i förskola i andra länder, önskas att barnet når en grad av självständighet och mognad innan barnet börjar i förskolan.
- En förskola som är skollik är mer motiverad att nyttja.

4.4. Ansökningsprocessen

“Det är lätt att ansöka förskola, om man kan använda internet.”

Majoriteten av informanter som vid något tillfälle nyttjat barnomsorg har fått stöd i sin ansökningsprocess. De har exempelvis vänt sig till processtödjare, brobyggare, öppen förskola, förskola, skola och Kontakt Linköping (bilaga 1). Ofta är det bekanta som gett råd om var man kan söka hjälp. Av de som har annat modersmål än svenska uttrycker majoriteten att det är viktigt och avgörande att få stöd på sitt starkaste språk och det uttrycks att det inte är helt okomplicerat att få det vid ansökan. Ofta får vänner och bekanta följa med och agera språkstöd.

Det har i vårdnadshavares berättelser framkommit svårigheter att hitta information om allmän förskoleplats, det upplevs också omständigt att ansöka. Ordinarie sökväg är digital medan allmän förskoleplats skall sökas direkt hos rektor. När barnet har rätt till allmän förskola gör rektor ett utskick till familjen. Informationen upplevs som svår att förstå och finns inte på flera språk än svenska.

Vid gruppsamtalen uppger många mödrar att de låtit papporna i familjen sköta ansökningsförfarandet. För att sammanfatta ovanstående:

- De flesta informanter har sökt stöd i sin ansökningsprocess.
- Vänner och bekanta används som resurs och språkstöd i ansökningsprocessen.
- När svenska språket inte behärskas är språkstöd en nödvändighet.
- Det upplevs svårt att söka samt hitta information om allmän förskoleplats. Den information som finns upplevs svårformulerad.
- I flertalet fall är det fäder som ansvarar för ansökningen om barnomsorg.

4.5. Mötet med förskolan

“Första gången jag skulle till förskolan med mitt barn kunde jag inte ens komma in genom dörren. Jag förstod inte hur man gjorde. Jag skämdes så.”

“När jag hämtade henne var hon snorig, smutsig och kall. När jag lämnade henne var hon ren. Jag har sagt flera gånger att jag inte vill att hon blir smutsig och att hon ska ha alla varma kläderna på sig!”

Majoriteten av informanterna har någon gång påbörjat inskolning, haft barn i förskola eller har tidigare erfarenhet av förskola i Sverige. Anledningarna till att man valt att avbryta ser olika ut.

4.5.1. Inskolning/Den första tiden på förskolan

Ett fåtal informanter berättar att de avbrutit inskolningen. En informant berättar att hon vid inskolningen på förskolan inte hade någon erfarenhet av förskola, varken som barn eller vuxen. Hon har heller inte själv valt tillfället för inskolning utan har uppmanats att söka förskola för att kunna påbörja studier. Familjen påbörjade inskolningen trots att upplevelsen var att man inte ville lämna ifrån sig sitt barn. Informanten var nöjd med förskolans miljö och storlek på barngruppen men upplevde ett ointresse hos personalen. Informanten beskriver att inga relevanta frågor ställts om barnet eller vårdnadshavaren. Hon upplevde sig även ignorerad av några i personalgruppen. Informanten önskade en längre inskolningstid för att känna sig trygg i att lämna barnet men uppger att förskolans personal vägrat henne det. Utfallet blev att informanten behöll sitt barn hemma. En annan informant uppger att man valt en privat förskola före kommunal av den anledningen att inskolningsperioden upplevdes mer flexibel.

Förskolan beskrivs av flera informanter som främmande. En informant beskriver hur underligt det kändes med manliga pedagoger på förskolan. Hon upplevde det som obekvämt att en man skulle byta blöjor och vistas själv med barnen. Informanten berättar att det tog tid att vänja sig men att hon idag känner fullt förtroende för personalen på förskolan.

Som nämnts tidigare anger flera informanter hygien och rutiner kring inne- och uteverksamhet på förskolan som problematisk. Att barnet är ute länge och blir fruset upplevs negativt. Många uppger att barnet antingen blir sjukt av för lång utevistelse eller mår dåligt av skiftet mellan kall luft och dålig inomhusluft/dålig ventilation. Fler anger även att de lyft synpunkter med personalen men att det inte fått gehör.

Flera vårdnadshavare upplever även smutsiga kläder och därmed smutsig inomhusmiljö som negativt för hälsan. En informant berättar att barnet ofta var kallt, smutsigt och snorigt vid hämtning vilket tolkades som att omsorgen på förskolan sviktade.

Flera informanter nämner även antal vuxna per barn som ovant. Många är vana att vara många vuxna runt barnen. Ofta är det släkt och vänner som finns nära.

De vårdnadshavare som studerar på SFI/vuxenstudier uppger att det händer att deras studietid, däribland hemstudier, och schematider ifrågasätts. Det är otydligt vilka regler som gäller kring timmar på förskolan i förhållande till studietiden på SFI/ vuxenstudier. Detta

anger informanterna skapa frustration och osäkerhet. De upplever ett bristande förtroende hos personalen och upplever sina studier nedvärderade.

4.5.2. Avbrott/Frånvaro

“Barnen är enbart utomhus och serveras frukt under tiden på förskolan. Äta äpple och vara i parken kan vi göra själva!”

Majoriteten av informanterna har någon erfarenhet av förskola i Sverige. Av dem är majoriteten nu hemma med yngre syskon och låter även det äldre syskonet stanna hemma. Många anger den allmänna förskolans fyra timmar som en förklaring. Andra upplever en möjlighet att få vara hemma mer med sitt/sina barn och ser inte heller att barnet/barnen går miste om något i frånvaro från förskolan. Det upplevs som naturligt att låta båda syskonen vara hemma.

Flertalet informanter saknar annan sysselsättning och tycker att barnet då har det bättre hemma med vårdnadshavaren. På frågan om ett erbjudande om aktivitet för vårdnadshavaren skulle ändra beslutet om förskola svarar flera ja.

Hög personalomsättning nämns av ett fåtal informanter som en faktor som påverkar beslut om att avbryta förskolan. En informant berättar att hon är positivt inställd till förskolans aktiviteter och pedagogiska uppdrag och att hon alltid blivit väl bemött av personalen. Informanten är trots det hemma med sina två barn. Barnet som påbörjat förskola upplevdes som ledset och oroligt, vilket informanten menade kunde bero på ständiga personalbyten.

En faktor som tydligt upplevs som hinder är de fyra timmarna som allmän förskola erbjuder i Linköping. Vårdnadshavare uppger att de har svårt att få ihop livspusslet där ett yngre syskon kanske måste ryckas ur sin sömn vid lämning, medan tid för hämtning krockar med tiden för förskoleklassens. När förskola och skola ligger på långt avstånd från varandra gör det uppdraget hämtning/lämning väldigt komplicerat.

Vårdnadshavare uppger att det även är svårt för barnet att bryta aktiviteter och lek då verksamheten för andra barn fortsätter. Informanter uppger även att barnet missar viktiga delar av undervisningen och att man då upplever att man själv kan erbjuda barnet samma stimulans.

Vårdnadshavare önskar en flexibilitet kring tider för hämtning och lämning, alternativt ha fler timmar per dag men färre dagar i veckan.

I kartläggningen påträffas en vårdnadshavare som förlorat sin förskoleplats på grund av uteblivna betalningar. Informanten berättar att hon inte upplysts om rätten till allmän avgiftsfri förskoleplats. För att sammanfatta ovanstående:

- Bemötande under inskolningstiden är avgörande för fortsättningen på förskolan.
- Långa utevistelser, kyla och smuts kan verka avskräckande då det kopplas till dålig hälsa och sjukdom.
- Få vuxna i barngruppen kan verka främmande.
- Att få syskon är en vanlig förklaring till avbrott i förskolan.

- Hög personalomsättning påverkar beslutet om förskola.
- Allmän förskolas fyra timmar upplevs besvärliga när det finns syskon i familjen, en flexibilitet i tider efterfrågas.
- Svårt för barn att avbryta aktiviteter när andra barn med längre dagar på förskolan fortsätter sina.
- De aktiviteter som görs under den allmänna förskolans fyra timmarna upplevs inte som tillräckligt stimulerande.

Vilka insatser görs idag för vårdnadshavares möjlighet att ta ett informerat beslut angående deltagande i förskola?

4.6. Professionen

I det uppsökande arbetet har yrkesutövare kontaktats i syfte att nå möjliga informanter. De har även i samtal med författaren bidragit med information om insatser som avser öka antalet barn till förskolan. De yrkesgrupper som deltagit är förskollärare på öppna förskola, processtödjare, brobyggare, socialsekreterare, BVC-sköterskor, stadsdelsutvecklare, logoped, förskolerektorer och rektor på särskola.

4.7. Information till vårdnadshavare

Många aktörer informerar vårdnadshavare om förskolan. Några exempel på aktörer som namngivits under kartläggningen är Kontakt Linköping, SFI, studieförbund, skolor, mottagningsenhet, processtödjare, lärare i grundskolan, förskollärare på öppna förskolor, logoped, kuratorer, socialsekreterare, BVC, samhälls- och hälsokommunikatörer, Integrationservice, Arbetsförmedlingen och brobyggare. Frågan om förskola är ett känsligt ämne när man valt bort den, menar flera inom professionen. Det händer att vårdnadshavare dröjer med att besöka en verksamhet efter att frågan ställts.

Informationsmaterial finns och delges vårdnadshavare. Informationsmaterialet varierar beroende på var du efterfrågat den. Personal som bidragit med erfarenheter i kartläggningen efterlyser uppdatering av befintligt material, exempelvis de informationsfilmer som Linköpings kommun tagit fram på flertalet språk. Man upplever även en vinst i att förtydliga förskolans uppdrag som skolförberedande. Material på lätt svenska, på olika språk och med bildstöd önskas samlas på en gemensam plattform. Information önskas i både skrift och tal (film). Detta gäller information om förskolan och förskolans syfte samt manualer för hur ansökningsprocessen fungerar.

Familjecentralen beskrivs som ett nav för barnfamiljer. BVC träffar majoriteten av vårdnadshavarna vid sina hälsokontroller och hembesök och uppges vara en viktig aktör i den tidiga informationen om förskolan. De är också en länk till processtödarna som stödjer nyanlända familjer i deras ansökan till förskolan. BVC lotsar även familjer in i den öppna förskolan som fungerar som en brygga in i förskolan. Även Råd och stöd är viktiga aktörer när det gäller att identifiera familjer med barn i förskoleåldern som saknar barnomsorgsplats. Personal på familjecentralerna uppger att fysiska möten är viktiga då det kan finnas en skepsis gentemot myndigheter. I fysiska möten upplevs det lättare att skapa en god kontakt

och en förtroendefull relation med vårdnadshavaren. Språkstöd anges som avgörande för att informationen ska ge effekt och verka trovärdig.

Tidig information till nyanlända lyfts fram som avgörande i beslutet om förskolan. Tidigare har processtödjare, familjeprogrammen, brobyggare och mottagningsenheten Adjunkten samarbetat kring informationen om förskolan. Genom att erbjuda nyanlända föräldrar till barn i förskoleåldern kursen "Lära tillsammans", en metod där föräldrar och barn tränar svenska språket gemensamt och samtidigt tar upp föräldrarnas och förskolans avgörande roll för barnets utveckling, har man tidigt kunna informera om förskolan. Vårdnadshavare har även fått uppleva förskolepedagogiken genom metodens aktiviteter. Man ser en vinst i att ge information i grupp, både vad gäller resurser och kvalitet på samtal. Familjer skapar även nätverk och kan ställa frågor på sitt modersmål. Detta samarbete är idag vilande. För att sammanfatta ovanstående:

- Frågan om förskola upplevs som en känslig fråga.
- Likvärdighet i informationen till vårdnadshavare efterfrågas.
- Information beskriver sällan förskolan som skolförberedande.
- Information önskas uppdateras och samlas.
- Familjecentralen lyfts som en viktig aktör.
- Önskvärt med tidiga insatser för nyanlända.

4.8. Ansökningsprocessen

Önskas barnomsorg anmäler vårdnadshavaren sitt barn på kommunens hemsida. För att göra anmälan krävs bank-ID och därför även fullständigt personnummer. Ansökan till allmän förskola sker analogt och skickas direkt till rektor.

Idag hänvisas vårdnadshavare ofta till Kontakt Linköping. Kontakt Linköping svarar på frågor om barnomsorg och stödjer på engelska och svenska. Främst rör det sig om ansökan, köstatus och fakturafrågor.

Som stöd i ansökan för nyanlända finns processtödjare och brobyggare. I samtal med professionen framgår att processtödjares och brobyggares funktioner upplevs som oombärliga i arbetet med nyanlända och utrikes födda familjer. Det framgår också att kännedomen om de olika stödfunktionerna i kommunen varierar.

4.8.1. Svårigheter med ansökningsprocessen

Ansökning av barnomsorgsplats sker idag mestadels digitalt vilket kräver ett bank-ID. Som nyanländ kan väntan på de fyra sista siffrorna och ett bank-ID bli lång, i synnerhet i efterdyningarna av en pandemi. När ansökan väl är gjord sker utskick. Det finns exempel där familjers ansökan om barnomsorg behöver kompletteras men där ansökan egentligen avslås. Det finns även exempel där man får hem samma information men tolkar den som att man fått barnomsorg. Många familjer byter även adress vid flertalet tillfällen. Omplaceringar på förskolan hamnar ibland i osynk vilket har resulterat i att familjer valt bort förskolan. Ansökningsprocessen beskrivs av personal som arbetar nära vårdnadshavare som komplicerad, i synnerhet om man ännu inte behärskar svenska språket. I samtal med professionen framgår även önskemål om att ta fram en lathund för digital ansökan via kommunens hemsida.

I Dexter, den e-tjänst man ansöker om barnomsorg i, finns information om ansökningsprocessen på olika språk, men den kräver personnummer, bank-ID och läskunnighet. I inskickad ansökan framgår sen inte om en familj är nyanländ eller inte vilket gör att processtödjare, som har i uppdrag att stödja nyanlända familjer vid ansökan, inte alltid kopplas till familjer som har rätt till stöd. Inom kort kommer ett nytt system, IST administration att ersätta Dexter. För att sammanfatta ovanstående:

- Likvärdighet i tillgång till språkstöd saknas.
- Brobyggare och processtödjare stöder nyanlända i ansökningsprocessen.
- Kännedom om olika stödfunktioner är låg internt i kommunen.
- Återkoppling på ansökan kan misstolkas.
- Flytt och byte av förskola ökar risken för avbrott i förskolan.

4.9. Vägar in i förskolan - Öppna förskolan

Öppna förskolan ska fungera som en brygga in i förskolan och finns i samtliga uppsöka områden. Miljön och pedagogiken påminner om den i förskolan och den personal man möter är pedagogiskt utbildad.

Personalen på öppna förskolorna ser en utmaning i att nå utrikes födda föräldrar och i synnerhet de med barn i åldrarna tre till fem år. Brobyggares närvaro på öppna förskolan upplevs som en lättare väg in i verksamheten då de fungerar som en länk mellan vårdnadshavaren och verksamheten. Det finns exempel på familjer som besöker flera öppna förskolor i veckan på de tider de vet att brobyggaren är på plats. Öppna förskolor med brobyggare ser en tydlig koppling till deras närvaro och antalet besökare med utrikes bakgrund/utlandsfödda. Ett samarbetet mellan studieförbundet Bilda och Linköpings kommun har resulterat i projektet Mamma-barnsvenska som riktar sig till mammalediga som är anmälda till SFI-undervisning men som inte avslutat utbildningen. Under träffarna, som delvis äger rum på öppna förskolan, tränar mammor svenska språket och får kunskap om Sverige och om hur det är att leva här. Genom att samverka när öppna förskolorna besökare som kanske annars inte nås.

På grund av pandemin tvingades öppna förskolor att stänga sin verksamhet under en längre period. Idag arbetar man med att återuppta samt knyta nya kontakter med vårdnadshavare. Man har även börjat återuppta samarbete med förskolor. Det finns exempel där rektor för förskolor kommer till öppna förskolan för att informera vårdnadshavare om förskolans verksamhet, aktiviteter och syfte. Längre tillbaka har även studiebesök ordnats på förskolor och det finns önskemål om att återuppta det sättet att arbeta. För att sammanfatta ovanstående:

- Det är en utmaning att få utrikes födda familjer till öppna förskolan, i synnerhet åldersgruppen som står närmast skolan.
- Det finns ett samband mellan brobyggare och ökat antal besökare på öppen förskola.
- Pandemin har drabbat besöksfrekvens på öppna förskolan.
- Samverkan mellan öppen förskola och förskola återupptas.

4.10. Mötet med förskolan

Många pedagoger uttrycker att bemötandet på förskolan är avgörande för vårdnadshavare, i synnerhet när personal och barn/vårdnadshavare inte delar samma språk. Besök, inskolning och den första tiden på förskolan avgör om vårdnadshavare väljer att söka barnomsorg, slutför inskolning samt graden av deltagande i verksamheten.

4.10.1 Den första tiden på förskolan

Många pedagoger betonar vikten av språkstöd vid inskolning. På inskolningen delges mycket information som är viktig för vårdnadshavaren. Pedagoger börjar också bygga på en relation med barnet och vårdnadshavaren som är viktig för det kommande samarbetet och förtroenden mellan familjen och förskolan. Att vid behov få tillgång till brobyggare och flerspråkig personal vid information om ansökan, förskola och inskolning uppskattas då de inte bara översätter utan även fungerar som en förmedlare av kultur.

Processtödjare genomför tidigt en kartläggning om barnet om familjen är nyanländ. Kartläggningen, när den används på rätt sätt, ger en bild av barnets bakgrund vilket möjliggör för personal att lära känna barnet och planera den första tiden på förskolan.

Fortlöpande information om förskolan och barnet uppges vara en stor del i att förstå förskolans uppdrag och roll och är därför viktig att tillgängliggöras för alla vårdnadshavare oavsett språkkunskaper och läskunnighet. Idag delges mycket av informationen digitalt genom plattformen Infomentor, ett verktyg som uttrycks vara svårtillgängligt.

4.10.2. Allmän förskola

Allmän förskola upptar enligt uppgift från rektor ungefär en tredjedel av platserna i förskolan. Det finns önskemål om att öka flexibiliteten gällande de fyra timmarna framförallt där de finns äldre syskon i familjen. Förslag lyfts även om att samverka med skolan för att gemensamt hitta en lösning som blir bra för familjerna.

I samtal berättar personal som kommer i kontakt med vårdnadshavare att föräldrar som nyttjar allmän förskoleplats har tillfrågats om de, på grund av hög arbetsbelastning på förskolan, kan hålla sitt barn hemma. Enligt professionen har det hänt mer frekvent under pandemin. Detta upplevs skicka dubbla signaler till vårdnadshavare gällande förskolans relevans.

4.10.3. Avbrott/Frånvaro

Idag finns inga riktlinjer kring vad förskolan ska göra vid en uppsägning av en förskoleplats. Därför är kännedomen om varför barn uteblir inte utbredd. Utöver detta finns en hög frånvaro på förskolan. Det visar sig att många barn, i synnerhet i stadsdelarna Berga, Skäggetorp och Ryd, har hög frånvaro och därför har ett närvarofrämjande arbete inletts i kommunen (se 5.1).

Rektor på en särskola i ett av de uppsökta områdena berättar att man möter många barn som helt saknar erfarenhet av förskola, trots att de befunnit sig i Sverige under en längre tid. Logoped, som i det här fallet är kopplad till en familjecentral, beskriver även svårigheter i att motivera vårdnadshavare till logopedhjälp. En förklaring till detta beskrivs kunna vara att vårdnadshavare inte alltid vet vad en logoped gör eller att man inte uppfattat problematiken och därför inte ser vilken skillnad ett besök kan göra. Behovet av att samma målgrupp tidigt skrivs in i förskola betonas, detta förmedlas även till vårdnadshavare av personal som möter familjerna. För att sammanfatta ovanstående:

- Den första tiden på förskolan anses avgörande för fortsättningen.
- Stödfunktioner och kartläggning påverkar den första tiden på förskolan positivt.
- Digitala plattformar som ska verka som en länk mellan hem och förskola verkar exkluderande.
- För familjer med skolbarn önskas en flexibilitet i tiderna för den allmänna förskolan fyra timmar.
- Dubbla signaler ges från förskolan
- Det saknas rutiner för uppföljning vid uppsägning av förskoleplats.
- Hög frånvaro i förskolan
- Barn med sjukdom och funktionshinder boende i de uppsökta områdena saknar ofta erfarenhet av förskola vid skolstart. Även andra professioner har svårt att få familjer att närvara.

5. Utvecklingsarbete inom förskolan

5.1. Närvarofrämjande arbete

I Linköpings kommun har ett närvarofrämjande utvecklingsarbete inom förskolan nyligen startat. Arbetet inleds i två förskoleområden. Målsättningen med projektet är att arbeta fram ett arbetssätt för att öka barns närvaro i förskolan samt genom samverkan med vårdnadshavare hitta rutiner där avtalade mötestider hålls. Arbetssättet ska sedan kunna användas av alla förskolor i kommunen. De nya rutinerna implementeras i februari 2022.

5.2. Språkutvecklande projekt

I augusti 2021 startade ett språkutvecklande projekt i Linköping och under höstterminen har en arbetsgrupp bestående av projektledare, logopeder och specialpedagoger planerat och genomfört verksamhetsbesök på kommunens samtliga förskolor.

Under verksamhetsbesöken har förskolans undervisning skattats utifrån fyra kriterier: interaktions- och samspelsklimat, språkutvecklande arbetssätt och undervisningsstrategier, tillgänglig språklig miljö samt interkulturellt förhållningssätt och flerspråkighet. Utifrån resultatet kommer riktade fortbildningsinsatser att påbörjas under vårterminen 2022.

6. Sammanfattande analys och förslag på åtgärder

I den här rapporten har vi kartlagt tre stadsdelar i Linköping på uppdrag av Linköpings kommun med syfte att öka antalet barn till förskolan. Därför har vårdnadshavare vars barn inte har förskoleplats tillfrågats om varför. I det uppsökande arbetet har redan befintliga insatser framkommit vilket redovisats och används som underlag för framtagande av ytterligare åtgärder.

6.1. Information till vårdnadshavare

Glädjande är att samtliga informanter vid minst ett tillfälle fått information om förskolan av en eller flera aktörer. Vårdnadshavarna berättar att de fått muntlig och skriftlig information på olika språk och är nöjda med den information de fått. Trots detta väljer flertalet i studien att inte söka förskola, eller att senare säga upp sin plats. En förklaring som framgår i studien är att vårdnadshavare möter många olika aktörer som använder olika underlag för att beskriva förskolan. En brist på likvärdig information ökar sannolikt inte vårdnadshavares möjlighet att göra ett informerat val. Vidare framgår att informationen saknar tydligt uttalad koppling till skolan, vilket krockar med vårdnadshavares bild av förskolan som mer skollik. Lyckas vi förmedla att förskolan är skolförberedande och att barn som gått i förskola till större del når bättre resultat i skolan (Folkhälsomyndigheten 2017 s.18) kan vi förhoppningsvis motivera fler vårdnadshavare att söka förskoleplats och nyttja den fullt ut.

Då många av studiens informanter associerar förskolans utevistelser med sjukdomar och bristande omsorg bör utevistelsens pedagogiska syfte och koppling till lärandemål synliggöras i informationen om förskolan. Det behöver även framgå att utevistelse, smuts och kyla i sig inte har en negativ hälsoeffekt.

Det finns anledning att titta närmare på det informationsunderlag som finns idag. Professionen styrker vårdnadshavarnas bild och anger att det informationsmaterial som används kan se väldigt olika ut. Att inventera och revidera underlaget är ett led i förberedelserna att, enligt betänkandet i SOU 2020:67 (SOU:67 s.132), ta fram information anpassad utifrån vårdnadshavarens behov. Att lyssna in vad vårdnadshavarna upplever att barnet är i behov av och utifrån det erbjuda information är också ett sätt att skraddarsy information utifrån behov. Enligt samma betänkande som (SOU:67 s.132) krävs uppsökande insatser för att nå de vårdnadshavare som har rätt till information om förskolan. Förhoppningsvis kan denna studie ligga som grund för fortsatt uppsökande arbete.

Att tidigt nå nyanlända vårdnadshavare lyfts som ett framgångskoncept och är särskilt angeläget sett till språkutveckling. De goda exempel på tidiga insatser som exemplifieras i studien kan ligga som grund för fortsatt arbete. Barnhälsovården träffar majoriteten av familjerna och alltså även de nyanlända. De utför hembesök vilka är intressant att fördjupa sig i och kan fungera som modell för fortsatt uppsökande arbete. Även samverkan kring familjerna kan vara ett sätt att närma sig de som står långt från förskolan. Förslag på åtgärder:

- Inventera befintligt informationsmaterial om förskolan. Revidera material och sammanställ på kommungemensam plattform. Säkerställ att det i förskolans informationsmaterial framgår att den är skolförberedande och belyser hygien och hälsofrämjande arbete. Material bör finnas tillgängligt på olika språk och bör finnas i både skrift och tal.
- Lyssna in vårdnadshavares beskrivning av barnets behov och anpassa information om förskolan därefter.
- Använd goda exempel som utgångspunkt i de fortsatta insatserna.
- Se över samverkansformer för arbetet med att nå familjer som står långt från förskolan.

6.2. Ansökningsprocessen

I studien framgår att kommunens stödfunktioner, brobyggare och processtödjare når många vårdnadshavare. Det finns dock utrymme att öka kunskapen om de olika funktionerna internt samt hur de samverkar. Möjligheten till språkstöd vid ansökan om barnomsorg bör också ses över då den brister i likvärdighet. Idag ser det olika ut beroende på var du frågar och till vem du vänder dig. Det finns även anledning att se över rutiner kring hur ansökan sedan följs upp. Detta för att eliminera risken att familjer faller ur systemet under ansökans gång.

Ett nytt system för ansökan om barnomsorg implementeras i kommunen. Det är angeläget att göra systemet tillgängligt och lättanvänt för alla. Utifrån tidigare system påpekas att det skulle underlätta för nyanlända att få tillgång till stöd om det i den färdiga ansökan framgår att familjen är ny i Sverige. Det har också framkommit önskemål om lathund för ansökan på hemsidan.

På mottagningsenheten Adjunkten skrivs alla barn i grundskoleåldern in. Många vårdnadshavare har även barn i förskoleåldern och kopplas därifrån till processtödjare. Det finns exempel på kommuner som har samlad mottagning, en lösning som underlättar för vårdnadshavare som då får samma väg in i förskolan, skolan och gymnasiet. Möjligen bör alternativet om en samlad mottagning övervägas? Förslag på åtgärder:

- Skapa sammanställning av inblandade aktörer, deras uppdrag och stödfunktioner. Tillgängliggör sammanställningen för vårdnadshavare samt samtliga aktörer.
- Se över rutiner för språkstöd vid ansökning.
- Se över rutiner för hur ansökan följs upp.
- Säkerställ att det nya systemet för ansökan om barnomsorg är tillgängligt för alla vårdnadshavare. Underlätta för professionen att erbjuda rätt stöd genom att det i ansökan framgår om familjen är nyanländ.

6.3. Förskola vs. hemmet

Ett samlat intryck av studien är att förskolans centrala roll för barnets utveckling, i synnerhet gällande språkutveckling och ökade möjligheter till goda skolresultat, inte övertygar vårdnadshavarna.

I studien är det övervägande föräldrar med erfarenhet av förskola som intervjuats. Vid intervjutillfället är de flesta föräldralediga eller saknar annan sysselsättning. Flertalet anser det vara antingen lika bra eller mer meningsfullt för barnet att vara hemma. I synnerhet ses den allmänna förskolan inte värd besväret då den inte anses erbjuda mer stimulans än hemmet. Bilden av förskolan som mindre viktig bekräftas enligt informanterna när personal på förskolan ber vårdnadshavare att hålla barnen hemma. Ett sätt att motivera tiden i förskolan är att synliggöra förskolans verksamhet samt utveckling hos barnet. Idag sker enligt uppgift från professionen mycket av kommunikationen mellan förskola och hem via digitala plattformar. Enligt professionen verkar inte verktygen inkluderande utan skapar istället ett avstånd mellan vårdnadshavare och förskola. Därför bör man se över hur vardagen, lärandemålen och barnets utveckling förmedlas till vårdnadshavare. Det finns även anledning att se över rutiner för hur samtal innan föräldraledighet och längre utlandsvistelse ser ut. Detta gäller även uppföljning av uppsägningar av förskoleplatser.

Det framgår tydligt i studien att det krävs åtgärder för att motverka avhopp i förskolan. En möjlig väg kan vara att arbeta förberedande med de familjer som står långt från förskolan. Öppna förskolan är en arena där vårdnadshavare möter förskolans pedagogik och aktiviteter. Lyckas vi öka antalet besökare där, i synnerhet familjer som är nyanlända, utlandsfödda eller har utrikes bakgrund, minskar risken för missförstånd, utanförskap och förhoppningsvis avhopp. Mobila öppna förskolor som arbetar uppsökande kan vara ett sätt att möta vårdnadshavare halvvägs. Precis som att brobyggarna är en viktig funktion i arbetet med att rekrytera till öppna förskolan verkar de även närvarofrämjande i förskolan genom att stödja vårdnadshavare och barn under den första tiden. De blir precis som öppna förskolan en brygga in i förskolevärlden.

Insatser för att minska avståndet mellan hemmet och förskolan är nödvändiga, inte minst för vårdnadshavare till barn med sjukdom/funktionshinder. Sett till antalet informanter i studien är de en relativt stor grupp som är oplacerade. Även andra aktörer än förskolan har svårt att motivera vårdnadshavare till deltagande vilket talar för ett behov av samverkan. Förslag på åtgärder:

- Motverka myter om språkinlärning och språk som konkurrerande.
- Fortsatt arbete med bemötande och interkulturellt förhållningssätt på förskolan.
- Tillgänglig- och begripliggör information som delges på digitala plattformar
- Skapa rutiner kring vårdnadshavares planerade föräldraledighet och längre utlandsvistelser samt uppföljning av uppsägningar av förskoleplatser.
- Motverka avhopp genom att arbeta förberedande. Se över samverkan mellan aktörer i syfte att minska avstånd mellan förskola och hem.
- Arbeta särskilt fokuserat med att rekrytera fler nyanlända och utrikes födda familjer samt familjer med utrikes bakgrund till öppna förskolan.

7. Rekommendationer för fortsatt arbete

7.1. Uppsökande arbete

En svaghet i studien är det låga deltagandet. Pandemi och särskilda händelser har begränsat möjligheterna att träffa vårdnadshavare på annars vanligt använda mötesplatser. I fortsatt arbete under mer normala förutsättningar rekommenderas att befinna sig på platser där vårdnadshavare vanligtvis befinner sig, exempelvis, öppen förskola, idéburen verksamhet, föreningsliv, bibliotek och kulturarenor. Då frågan om förskola kan upplevas som känslig är det viktigt att under tid skapa relation och förtroende. Språkstöd utifrån behov är en förutsättning för meningsfull dialog och utbyte med vårdnadshavare.

Samarbete med systemförvaltare/statistiker är en förutsättning i identifierandet av barn utan förskola samt i insamlingen av kontaktuppgifter till vårdnadshavare. För fortsatta studier rekommenderas att utgå från kommunens nyckelkoder (NYKO).

Då de listor som tagits fram enbart inkluderat informanter som någon gång varit inne i systemet för barnomsorg har de flesta vårdnadshavare som uppsökts redan haft någon form av kontakt med förskolan. De familjer som står längre från förskolan har därför varit svåra att kontakta. Det är angeläget att göra en kraftansträngning för att nå även dessa familjer då risken är stor att de saknar information om rätten till förskola och på vilket sätt förskolan gynnar barnet.

I ett fåtal fall har BVC kunnat förmedla kontakt med vårdnadshavare. Det framgick då att BVC har mer uppdaterade uppgifter och når majoriteten av familjerna. De har även en redan etablerad kontakt med vårdnadshavarna vilket kan öka möjligheten att få till ett fysiskt möte med familjen. Möjligheterna att samverka kring uppdraget att öka antalet barn till förskolan skulle gynnas av ett tätare samarbete mellan förskola och barnavårdscentral.

7.2. Vidare studier

För vidare studier föreslås att se till den grupp av vårdnadshavare som den här kartläggningen har haft svårt att nå. Det är angeläget att nå de grupper som står längst från förskolan och det finns anledning att påbörja arbetet tidigt. Den här studien har haft fokus på vårdnadshavare med barn tre till fem år som har rätt till allmän, avgiftsfri förskola. För framtida uppsökande arbete rekommenderas att även se till vårdnadshavare med yngre barn.

Enligt den statistik som framtagits för studien framgår att det finns mer socialt gynnade områden som har ett lägre antal placerade barn i förskola än Berga, Skäggetorp och Ryd. Det vore intressant att utföra samma typ av studie i dessa områden och använda resultaten för vidare diskussioner, jämförelser, insatser och åtgärder. I samma statistiska underlag framgår att fler flickor än pojkar är inskrivna i förskolan. Detta är angeläget att forska vidare i. Den ökning av oplacerade barn mellan år 2020 och 2021 är marginell men likväl viktig att följa upp.

De asylsökande barnen saknar en koppling till ett område i statistiken, därför missas de i studien. Därför finns anledning att bedriva fortsatta studier på området.

8. Avslutande ord

Mycket görs för att öka antalet barn till förskolan men mycket arbete kvarstår. Med målet att öka antalet barn till förskolan för att på lång sikt skapa bästa förutsättningar för goda skolresultat hoppas vi att studien kan ligga till grund för verksamma åtgärder och underlag för vidare studier.

De utvecklingsarbeten som pågår i kommunen ligger i linje med vad kartläggningen identifierar som utvecklingsområden. Kan vi öka antalet barn till förskolan, motverka hög frånvaro och höja kvaliteten på samt synliggöra det språkutvecklande arbetet finns goda chanser att fler barn lyckas i sina ansträngningar att erövra en guldbiljett in på gymnasiet.

9. Referenser

Bryman Alan (2004). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö, Liber AB.

Folkhälsomyndigheten & Centrum för epidemiologi och samhällsmedicin (2017): *Förskolans påverkan på hälsa - en genomgång av den vetenskapliga litteraturen*.

SOU 2020:67 *Förskola för alla barn - för bättre språkutveckling i svenska*.

Webbkällor

Linköpings statistikstudio,

<https://www.linkoping.se/datavisualisering/?sheet=5fc50cca333239554c1fb4db&>

2021-11-26.

Skolverket (2020), Sveriges officiella statistik. *Inskrivna barn 2010-2020, andel barn i befolkningen*.

<https://www.skolverket.se/skolutveckling/statistik/sok-statistik-om-forskola-skola-och-vuxenutbildning?sok=SokC&verkform=F%C3%B6rskola&omrade=Barn%20och%20grupper&lasar=2020&run=1>

2021-12-02

Statistiska centralbyrån (2019). *23 000 barn går inte i förskola 2019*.

<https://www.scb.se/hitta-statistik/artiklar/2019/23-000-barn-gar-inte-i-forskola/> senast uppdaterad: 2019-10-01.

10. Bilagor

10.1. Bilaga 1 - Begreppsförklaring

I kartläggningen nämns olika professioner som kan kräva en förklaring då de kan benämnas och organiseras på olika sätt.

I kommunen finns idag *processtödjare* kopplade till förskolan med särskilt uppdrag att stödja vårdnadshavare i deras ansökningsprocess, utföra kartläggning och arbeta kompetenshöjande på förskolor vad gäller språk- och kunskapsutvecklande arbetssätt och interkulturellt förhållningssätt. Processtödjare har fasta tider på öppna förskolor där de informerar om och hjälper till med ansökan till förskola. Processtödjare lokaliserar nyanlända familjer genom kontakter med mottagningsenheten Adjunkten, BVC, Råd och stöd samt Integrationservice och till viss del även Kontakt Linköping. Det händer även att familjer genom kontakter på egen hand kontaktar processtödjarna.

Brobyggare stödjer vårdnadshavare på familjecentraler och förskolor. De fungerar som en språklig och kulturell länk mellan vårdnadshavare och verksamhet. Brobyggarna stödjer även personal genom sin kulturkompetenshöjande funktion. Många brobyggare håller även föräldraskapskurser genom Familjeprogrammen. Många av kurserna verkar för förskolan genom att ge information om verksamheten och dess syfte, använder förskolliknande pedagogik samt stärker föräldrarollen och ökar kunskapen om föräldrarnas roll i barnets utveckling.

Linköpings kommun erbjuder genom *Familjeprogrammen* kostnadsfritt föräldraskapsstöd i form av kurser, aktiviteter och föreläsningar. Både manualbaserade och kurser mer fria i sin form erbjuds både digitalt och fysiskt. De hålls på olika platser i Linköping och erbjuds på flera olika språk.

Mottagningsenheten Adjunkten tar emot kommunens nyanlända grundskoleelever tillhörande åk 1-9. Under elevens åtta veckor på Adjunkten introduceras svenska språket och den svenska skolans ämnen och arbetsformer. Skolverkets obligatoriska kartläggningmaterial steg 1 - "Språk och erfarenheter" och steg 2 - "Litteracitet och Numeracitet" genomförs inom samma tidsram. Mottagande skola får snarast dokumenterad kartläggning för att kunna förbereda ett bra mottagande samt planera undervisning och eventuella anpassningar. Skolan erbjuds även en överlämning för att få en helhetsbild av elevens tid på Adjunkten och den kartläggning som gjorts. Adjunkten erbjuder även skolor stöd i deras arbete med nyanlända elever.

Vid ansökan till förskola hänvisas vårdnadshavare ofta till *Kontakt Linköping*. De finns tre besöksplatser för medborgare: Skäggetorp centrum, Berga slott och i huvudbiblioteket som ligger centralt i Linköping. Kontakt Linköping svarar på frågor om barnomsorg. Främst rör det sig om ansökan, köstatus och fakturafrågor. Har vårdnadshavaren e-legitimation så har Kontakt Linköping idag möjlighet att logga in som ombud i Dexter och kan hjälpa medborgare med att ansöka om barnomsorg, godkänna platserbidande samt att göra inkomstanmälan. De språk Kontakt Linköping erbjuder stöd på är engelska och svenska.

10.2. Bilaga 2 - Inbjudan

Hej förälder! Du är viktig.

- Därför vill vi lyssna på dig.

**Välkommen till Öppna förskolan, _____
den XX/XX kl. XX.XX-XX.XX. Vi bjuder på fika!**

Oavsett om ditt barn går i förskola eller inte har du säkert tankar om den. För att vi ska kunna bli en bättre kommun vill vi gärna veta vad du tänker om förskolan. Jag som kommer att finnas på plats heter _____.

Linköping
Där idéer blir verklighet

Har du frågor får du gärna kontakta mig:

10.3. Bilaga 3 - Poster

Du är viktig. – gör din röst hörd

Hej förälder!

Har du barn 3-5 år som INTE går i förskola? Då vill jag gärna komma i kontakt med dig!

Om du behöver språkstöd så ordnas det.

Med din hjälp blir vi en ännu bättre kommun!

Kontakta mig:

_____

på telefonnummer:

_____

Vill du att jag kontaktar dig?

Namn:

Telefon:

Mejl:

10.4. Bilaga 4 - Intervjuguide grupp

- Vad tänker du på när jag säger förskola?
- Hur var den första tiden på förskolan?
- Hur är/var bemötandet på förskolan?
- Vad utmärker en bra förskola?
- Hur var ansökningsprocessen?
- Fick du information om förskolan? Hur upplevde du den?

10.5. Bilaga 5 - Intervjuguide individuell

Personliga faktafrågor:

- man/kvinna
- område
- ålder på barnet
- sysselsättning/studier

Frågor med koppling till frågeställning

- Har du blivit kontaktad om förskolan/fått information om förskolan?

Om ja, hur upplevde du informationen/erbjudandet?

Vilken typ av information fick du? Vilken typ av information föredrar du?

Vad uppfattade du som mest relevant i informationen?

Saknade du någon information?

- Har du blivit erbjuden förskoleplats?

Om ja, av vem/vilka?

- Har du någon gång ansökt om förskola?

Om ja, hur gick det till?

Fick du relevant hjälp?

- Har du/ni besökt en förskola? Har ditt/dina barn tidigare gått i förskola?

Om ja, vilket var ditt intryck?

Om inget besök, skulle ett besök vara givande?

- Hur kommer det sig att du/ni valt bort förskolan?

- Har pandemin påverkat ditt beslut?

- Vad vet du om förskolans syfte och aktiviteter?

- Har du förslag på hur kommunen kan göra förskolan mer lättsökt/mer attraktiv?

- Finns det något som skulle göra att du ansökte om förskola?

- Känner du till öppna förskolan?

Vet du om det finns en öppen förskola i ditt område?

- Finns det något som skulle oroa dig om ditt barn gick i förskola?

Om ja, vad skulle göra dig/barnet tryggare?

- Vad är viktigast för dig och ditt barn på förskolan?

- Skulle sysselsättning för dig under tiden barnet är på förskolan påverka ditt beslut?